

တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ပာ်ဖျါ

လါစဲးပထုဘၣ် ၃၀ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်/ KHRG လံာ်ကတြၢ်နီၣ်ဂံၢ်- 24-310-11

မုၢ်တြၢ်ကီၢ်ရ့ၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ပာ်ဖျါ- ပှၤသးစၢ်လိာ်ဘိ သံတဂၤဒီး ဘၣ်ဒိတဂၤ ခီဖျါ မျိာ်သၣ်လီၤလံၤ (UXO) ပိာ်ဖးထီၣ်, ဖဲလူၤသီကီၢ်ဆၣ် (လါယူၤလံ ၂၀၂၄ နံၣ်)

တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်ပာ်ဖျါတဘျီတဘျီအံၤပာ်ဖျါထီၣ်ဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်ဖဲ လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြၢ်ကီၢ်ရ့ၣ် ဖဲလူၤယူၤလံ ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလူၤယူၤလံ ၁၄ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်, ပှၤသးစၢ်လိာ်ဘိ လၢအမံၤမ့ၢ်ဝဲ စီ ၇--- (သးနံၣ် ၁၇ နံၣ်) ဒီး စီယ--- (၁၆ နံၣ်) လဲၤဃုအိၣ်သကိး ညၣ် ဖဲဃိာ်လိာ်ကျိန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤလၢကျဲအခါ, ထံၣ်ဝဲတၢ်အပိးအလီတခါအိၣ်လၢကျဲကပၤ, ဖဲအစီစုာ်ဒီး ၀--- သဝီလီၤလံၤလၢတၢ်ဟးသဒၣ်ကွံာ်အိၣ် အဒုာ်စၢၤ ၁.၆ မံးလံာ်ဃုာ်ဃုာ်, ကီၤလူၤဒၤကရူာ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဖီၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ပိးတၢ်လီတခါအံၤ, ဒီး တပာ်သ့ၣ်ပာ်သးဝဲလၢ အမုၢ်စုာ်ကဝဲပိာ်ဖးထီၣ်သ့ဘၣ်, အဝဲသ့ၣ်ဒိကွံာ်ဝဲဒီး တၢ်ပိာ်ဖးထီၣ်ကွံာ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်ခွါဖဲ ၁၆ နံၣ်တဂၤ သံဝဲတဘျီဃီဖဲ တၢ်ကဲထီၣ်သးအလီၢ်, ဒီး ၁၇ နံၣ်တဂၤတခါ အနီၢ်ခိဘၣ်ဒိဝဲဒုးမး, အစုတူာ်ကွံာ်တကပၤ, ဒီးအဂၤတကပၤန့ၣ် အစုန့ၣ် တူာ်ကွံာ်စုာ်ကိး ခံဘိတဝဲန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးတခါအံၤအဃိ, အပာ်ဖဲဃီဖဲတဖၣ် သးဘၣ်ဒိဝဲဒိာ်မး ဒီးဘၣ်ကွံာ်ဆၣ်မဲာ်ဝဲ တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢ တၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.¹

(၁) တပတီၢ်- တၢ်ကဲထီၣ်သးအဂ့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး

တၢ်ကဲထီၣ်သးအကလုာ်	ပှၤသးစၢ်လိာ်ဘိ သံတဂၤဒီး ဘၣ်ဒိတဂၤ (ခံဂၤလၢာ် မ့ၢ်ဖိသၣ် တဖၣ်) ခီဖျါ မျိာ်သၣ်လီၤလံၤ (UXO) ပိာ်ဖးထီၣ်အဃိ
တၢ်ကဲထီၣ်သးမုၢ်နီၣ်မုၢ်သီ	လါယူၤလံ ၁၄ သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်
တၢ်ကဲထီၣ်သးတၢ်လီၤတၢ်ကျဲ (သဝီ, ကရူာ်, ကီၢ်ဆၣ်, ကီၢ်ရ့ၣ်)	(ဘူးဒီး) ၀---သဝီ လီၤလံၤလၢတၢ်ဟးသဒၣ်ကွံာ်အိၣ် (ပှၤသးစၢ်လိာ်ဘိ တၢ်နီၣ်ဃုာ်ထီၣ်န့ၣ် ဆူၣ်ကွံာ်အိၣ်ခီဖျါလၢတၢ်ဒုးကဲထီၣ်အဃိ), ကီၤလူၤဒၤကရူာ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မုၢ်တြၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်

¹ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ လံာ်ပာ်ဖျါတဘျီတဘျီအံၤပှၤန့ၣ် တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်အိၣ်ဖဲ လါယူၤလံ, ၂၀၂၄နံၣ် အပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တၢ်ဆုၤဟ့ၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ လီၢ်ကဝီပှၤမၤသကိးတၢ်တဂၤ ဖဲမုၢ်တြၢ်ကီၢ်ရ့ၣ် အပူၤ လၢအဘၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်အိၣ် လၢကညီဂွာ်ဝီခွဲးယာ်ကရူာ် KHRG လၢကမၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိ ပှၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်အတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်ဖဲလီၢ်ကဝီပှၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ်အမံၤ, တၢ်ဂီၤဒီး အိၣ်ဆိးလီၢ်ကျဲ လီၤတၢ်လီၤဆဲးတဖၣ်န့ၣ် တၢ်မၤလီၤဘၢအိၣ်လၢအဝဲ နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ တၢ်ကွဲးရဲပှၤအိၣ်အိၣ်ဖဲ ပနီၣ်ကဝီပှၤန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဒၣ် KHRG အတၢ်ကွဲးရဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤန့ၣ်လီၤ.

ပှၤလၢအတူၢ်ဘဉ်တၢ်တဂၤအဂ့ၢ်အကျိၤ		
မံၤ	စီၤရ---	စီၤယ---
သးနံၣ်	၁၇ နံၣ်	၁၆ နံၣ်
မုၢ်/ ခွါ	ခွါ	ခွါ
ကလုာ်	ကညီ	ကညီ
ထီၣ်ပှၢ် / သဘျုး	သဘျုး	သဘျုး
တၢ်ဖိးတၢ်မၤ	မၤစံာ်	မၤစံာ်
တၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ	ခရံၣ်ဖိ	ခရံၣ်ဖိ
တၢ်ဟံးမူဒါ/ လီၢ်လၢ	သဝီဖိ	သဝီဖိ
အိၣ်ဆိးဒူသဝီ	ဃ---သဝီ, နီၣ်ယိထံၣ်ကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆဉ်	အ---သဝီ, နီၣ်ယိထံၣ်ကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆဉ်

ပှၤလၢအမၤအပယွဲတၢ်တဂၤအဂ့ၢ်အကျိၤ				
မံၤ	လီၢ်လၢ	သးကျိၤ/ သးရ့ၣ် / သးတြိၤ	အိၣ်သ့ၣ်လီၤသးလီၢ်ကျဲ / သးကလၢ	အခိၣ်အမံၤဒီးလီၢ်လၢ
တသ့ၣ်ညါ	တသ့ၣ်ညါ	တသ့ၣ်ညါ	တသ့ၣ်ညါ	တသ့ၣ်ညါ

(၂) တပတီၢ်- တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအကံၢ်အစီ

၁. ရဲပှၤပှၤနဟံးန့ၢ်တၢ်ကဲထိန်သးတခါအံၤ တဆီဘဉ်တဆီတက့ၢ်.

ပှၤသဝီဖိတဂၤ လၢ ဟ---သဝီ, ပုက့ကရူၢ်, လၢအလဲပှၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီး တၢ်လိာ်အဂၤတဖၣ် လၢဖ---သဝီ, ကီၤလူၢ်ဒါကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆဉ်န့ၣ်, ထံၣ်ဝဲတၢ်ကဲထိန်သး (ကဲထိန်ဝံၤအလီၢ်ခံ) ဒီး အဝဲဒုးသ့ၣ်ညါ (KHRG ပှၤဃိထံသ့ၣ်ညါ မၤနီၣ်မၤဃါတၢ်ဖိ တဂၤ) ဘဉ်ဃးတၢ်အိၣ်သးအံၤန့ၣ်လီၤ. KHRG အပှၤတဂၤအံၤ လဲၤဆူ စီၤရ--- (ပှၤသဝီဖိလၢအဘဉ်ဒိတဂၤ) အမိၢ် အမုၢ်ဂံၢ် အအိၣ် လၢကမၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်အဂီၢ်လီၤ. ဖဲလါအီကူး ဂုၤသီ, ၂၀၂၄နံၣ်န့ၣ်, KHRG ဝဲဒါပှၤမၤတၢ်ဖိတဂၤ မၤစ့ၢ်ကီးတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်ဒီး နီၢ်ခ---, စီၤရ---အမိၢ်, လၢကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်တၢ်ကဲထိန်သးအဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ.

၂. ကွဲးနီၣ်ပှၤလၢဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤတဂၤစ့ၢ်စ့ၢ်သ့ၣ်ညါ တၢ်ဂ့ၢ်အံၤအမုၢ်အတီလၢကျဲဒ်လဲၣ်.

စီၤရ---အမိၢ် အမုၢ်ဂံၢ် လၢအမံၤမ့ၢ် နီၢ်စ---, ဒီးအမူဒါမ့ၢ်ဝဲ ကညီပိာ်မုၢ်ကရၢ (အပှၤပှၤလီၢ်ဆုၣ်နီၤ) ဖဲ ဖ---သဝီန့ၣ်, ဟ့ၣ်လီၤဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲတိစၢၤမၤစၢၤဝဲ သဝီဖိလၢအသံကွံာ် (စီၤယ---) တၢ်သံတၢ်ပှၢ်အမူး ဒီးရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်စ့ၢ်ကီးဝဲ ချဲတ ဘျုးလၢ ပှၤသဝီဖိ စီၤယ--- (မ့ၢ်အဖိဒိၣ်ခွါ) လၢအဘဉ်ဒိတဂၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. စီၤရ--- အမိၢ် (နီၢ်ခ---) စ့ၢ်ကီး ဟ့ၣ်လီၤဝဲတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ ဘဉ်ဃးတၢ်ကဲထိန်သးအံၤန့ၣ်လီၤ.

(၃) တပတီၢ်- ပာ်ဖျါတက်ကဲထိန်သးအဂ့ၢ်အကျိၤလၢလၢပုဲပုဲတက့ၢ်

ဟ်ဖျါတက်ကဲထိန်သးအဂ့ၢ်အကျိၤလၢလၢပုဲပုဲတက့ၢ်.

ဖဲလၢယူၤ ၁၄သီ, ၂၀၂၄ နံၣ်န့ၣ်, ပုၤသဝီဖိခံၣ်လၢအမံၤမ့ၢ် စီၤရ--- (သးနံၣ် ၁၇နံၣ်) ဒီး စီၤယ--- (သးနံၣ် ၁၆နံၣ်), လၢအအိၣ်ဖဲ နီၣ်ယီၤထံၣ်ကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၣ်, မ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရုၣ်န့ၣ် လဲၤဃုအိၣ်ဝဲညၣ်လၢ ဃိၣ်လိာ်ကျိ ပုၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအဝဲသ့ၣ်လဲၤလၢကျဲ (စးထိန်လၢ ဖ---သဝီ, ကီၤလူၢ်ဒၢကရူၢ်) န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်ထံၣ်ဝဲ ကျိဖးဒိၣ်ချံလီၤလံၤလၢတပီၢ်ဖးထိန်ဒီးဘၣ်တဖျါ လၢကျဲကပၤ (စီၤစုာ်ဝဲ ၁.၆ မံးလၢ) ဒီး ဝ---သဝီ (လီၤလံၤလၢတပီၢ်ဟးသဒၣ်ကွံာ်အီၤတဖျါ), ကီၤလူၢ်ဒၢကရူၢ်န့ၣ်လီၤ. (အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ် ညါဝဲတပီၢ်တလီၤလၢအထံၣ်ဝဲတခါအံၤဘၣ်အယိ), ထၢထိန်န့ၣ်ဝဲ ကျိဖးဒိၣ်ချံတဖျါအံၤဒီး ပီးကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ကျိဖးဒိၣ်ချံအံၤ ပီၢ်ဖး ထိန်ဝဲ (ဒီးအက့အခီတဖျါ) ဖျိးဘၣ်အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတပီၢ်ဖးတခါအံၤအယိ, ပုၤသဝီဖိတဂၤ (စီၤယ---, သးနံၣ် ၁၆နံၣ်) န့ၣ် သံကွံာ်ဝဲတဘျီဃီဖဲ တက်ကဲထိန်သးအလီၢ် ဒီးအဂၤတဂၤ (စီၤရ---, သးနံၣ် ၁၇နံၣ်) ဘၣ်ဒိဝဲနးနးကလဲာ်န့ၣ်လီၤ. (နီၢ်စ---, လၢအမ့ၢ် စီၤရ---အဟံၣ်ဖိဃီဖိတဂၤ, ပာ်ဖျါထိန်ဝဲလၢ) ဒ်အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဖိသၣ်အသိး တထံၣ်ဘၣ်ဝဲကျိဖးဒိၣ်ချံ နီတဘျီဘၣ်, အဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါ ဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဘၣ်ဃး မျိာ်သၣ်ချံလီၤလံၤလၢပီၢ်ဖးသ့တဖျါ အတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်န့ၣ်ဘၣ်.

ဝ---သဝီ လီၤလံၤလၢ တပီၢ်ဟးသဒၣ်ကွံာ်အီၤတဖျါ လၢအအိၣ်ဘူးဒီး ထံကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးကီၣ်ကးကရၢ (SAC) အသးကလၢၤ, တယံၤဒီး ဖ---သဝီ လၢပုၤသဝီဖိခံၣ်အံၤဟဲဝဲအလီၢ် ဒ်သိးကဖဲတၢ်မတၢ်အဂီၢ် ဒီဖျိလၢအဟံၣ်ဖိဃီဖိ အိၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိ သးသမ့တၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲအယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲပုၤသဝီဖိလၢ ဖ---သဝီတဖျါ နၢဟူစီဃီဝဲ တၢ်ပီၢ်ဖးထိန်သီၣ်န့ၣ်, အဝဲသ့ၣ်လဲၤဆူတၢ်ကဲ ထိန်သးအလီၢ်လၢကကွံာ်ဝဲ တၢ်မနုၤမၤအသးလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်, နီၢ်စ--- ဒီးပုၤသဝီဖိအဂၤတဖျါ ထံၣ်ထွဲဝဲလၢ စီၤယ--- အသးသမ့ဟးထိန်ကွံာ်ဖဲတက်ကဲထိန်သးအလီၢ်လံၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မ့ၢ်လၢ စီၤရ---တခီ, အစုစုာ်ထိန်တဲာ်ကွံာ်ဒီး အစုထွဲတခီ ဘၣ်ဒိဝဲနးမး (အစုမ့ၢ်ဒီးအစုနၢထိန်တဲာ်ကွံာ်, ဒီးအစုပျါခၢၣ်သးတဘိ တူၢ်ကွံာ် တတ်န့ၣ်လီၤ.) အခိၣ်တိသၣ်, အဘိးပၤ, နါဒု, အကိာ်ပူၤ ဃၢၤဝးဝး, အသးနါပျါ, ဒီးအခိၣ်တဖျါဘၣ်ဒိစ့ၢ်ကီးဝဲန့ၣ်လီၤ.

နီၢ်စ---, လၢအမ့ၢ် ပုၤဘၣ်ဒိတဂၤအမိၢ် အမ့ၢ်ဂၢ် လၢအမ့ၢ် လီၢ်ကဝီၤ ပိာ်မုာ်ကရၢပုၤပၤလီၢ်ဆ့ၣ်နီၤဖဲ ဖ---သဝီ တဂၤ, ထံၣ်ထွဲဝဲ ဖိသၣ်လၢအဘၣ်ဒိတဂၤအံၤအတၢ်အိၣ်သးအဖိခိၣ် “ပဆိကမိာ်လၢ အဝဲ (စီၤရ---) တအိၣ်လၢဘၣ် (သံလံ). မ့ၢ်ပလဲၤဆူအီၤ လၢတၢ်ဆါဟံၣ် ချူးဆါချူးကတီၢ် ကသ့ဧါတသ့ဧါန့ၣ် ပတသ့ၣ်ညါဘၣ်. အမိၢ်ပျါ ဘၣ်ဒိဝဲ ဒီတဂၤညါလီၤ. အစုတကပၤ တူၢ် ကွံာ်. အစုအဂၤတကပၤန့ၣ် ဘၣ်ဒိဟးဂီၤ. အခိၣ်တိသၣ်, သးနါပျါ, အကံၣ်ဒုၣ်, ဒီးအခိၣ်တဖျါန့ၣ် ဘၣ်ဒိဝဲ (လၢကျိဖးဒိၣ်ချံပီၢ် ဖးအက့အခီတဖျါအယိ) လီၤ.” အဝဲတဲအါထိန်စ့ၢ်ကီးဝဲလၢ “ပမ့ၢ်ကွံာ် အတၢ်ပူၤလီၢ်ဘၣ်ဒိတဖျါန့ၣ် အနးဒိၣ်မး.. မ့ၢ်အဖဲတၢ် မတၢ်ကသ့ဒဲးဧါန့ၣ် ပတသ့ၣ်ညါဘၣ်. အစုလၢအဂၤတကပၤန့ၣ် မ့ၢ်တဘၣ်ဒိတူၢ်ကွံာ်ဘၣ်ဒု, အဝဲကွံာ်ထွဲလီၤကစၢ်သး ကသ့ဒဲး. အဝဲမ့ၢ်ဘၣ်ဒိတူၢ်ကွံာ်အစုခံကပာ်လၢာ်ဒု ကဘၣ်တၢ်ကီၢ်ဖးဒိၣ်. အဝဲဘၣ်ကွံာ်ထွဲလီၤ အနီၢ်ကစၢ်ဒီး အဟံၣ်ဖိဃီဖိဒီ တဒုၣ်ညါ. တၢ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဖးဒိၣ်လီၤ.”

ဖဲတက်ကဲထိန်သးဝံၤန့ၣ်, ပုၤသဝီဖိတဖျါ ဘၣ်ယိၣ်ဒီး သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤတၢ်ဒိၣ်မး ဒီဖျိလၢ ပုၤလၢကကူစါယါဘျါ ပုၤသဝီဖိလၢဘၣ် ဒိတဂၤအံၤ လၢအဆိအချ့န့ၣ် တအိၣ်နီတဂၤဘၣ်အယိလီၤ. (နီၢ်စ---,) လၢအမ့ၢ် စီၤရ--- အမိၢ် အမ့ၢ်ဂၢ်န့ၣ် ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအီၤ လၢ “နတသံဘၣ်. ပာ်သးဒုဒု. နကဒီးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ကူစါယါဘျါ ဒီးနကထံၣ်ဘၣ် ကသံၣ်သရၢ် လၢအသ့ၣ်ဂုၤသးဝါတဖျါ ဒီးန

တၢ်သကးတဖၣ်စ့ၢ်လီၤ. (အခဲအံၤ) နမ့ၤလဲၤဆိထဲတၢ်ကတၢၢ်ဆၢၣ်, ခဲဂီၢ်တနံၤန့ၣ် နမိၢ်နပၢ်ကလဲၤအိၣ်သကးနလီၤ. အဝဲသ့ၣ် ကလဲၤဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါနလီၤ.” အဝဲတူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢ အသးဂံၢ်ဘါထီၣ်က့ၤ ဒီးဖျါအမုၢ်ဂံၢ်တၢ်ကတၢၢ်အပီၤ ဒီးမၤဝဲပုၤလဲၤဆၢအိၣ်ဆူ တၢ်ဆါဟံၣ်လၢအဆိအချ့လီၤ. အဝဲ ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလီၤစ့ၢ်ကီးအနီၢ်ကစၢ်သးလၢ ကအိၣ်မုၢ်ဒဲးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖျါလၢ တၢ်ဆါဟံၣ်ဒီး ကသံၣ်သရၣ်တဖၣ်တအိၣ်ဘူးဘၣ်အပီၤ, ပုၤသဝီဖိတဖၣ် လဲၤဆၢကရီၤအိၣ်ဆူ ဝ---တၢ်ဆါဟံၣ် (အိၣ် သ့ၣ်လီၤအသးဖဲ ဃိၣ်လိၤကျိထံကၢ်နံၤ ဖဲ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရဲၣ်, ကညီကီၢ်စဲၣ်ကလံးစိး) န့ၣ်လီၤ. ဖဲဟါလီၤဒီး ၅န့ၣ်ရံၣ်န့ၣ် အမုၢ်ဂံၢ်ဒီး ပုၤသဝီဖိအဂၤတဖၣ် ရဲၣ်ကျဲၤန့ၣ်ဝဲ ချဲတဘျီလၢကလဲၤဆၢ ဖိသ့ၣ်တၢ်အံၤဆူတၢ်ဆါဟံၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤသဝီဖိတဂၤ လၢအမံၤမုၢ် စီၤသ--- ဒီးပုၤနီၣ်ချဲတဂၤ လဲၤဟံၣ်န့ၣ်ဖိသ့ၣ်အံၤဒီးတီၣ်ဆၢဝဲဆူ ဝ---တၢ်ဆါဟံၣ်, လၢအစီၢ်စ့ၢ်ဝဲ ၃ န့ၣ်ရံၣ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ. စီၤရ--- ဘၣ် ကူၤစါအသးလၢ ဝ---တၢ်ဆါဟံၣ် တန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤအတၢ်လၢာ်ဘျီလၢာ်စ့ၢ်န့ၣ်, ပုၤနီၣ်ချဲ ဃုဝဲ စဲး သိ ၃ ကိ [အပုၤကအိၣ်ဝဲဖဲ စ့ၢ်ယိ ၂၇၀ ဘး (၈.၃၉ ဒီလၢ)] တုၤ ၃, ၅၀၀ ဘး (၁၀၈.၇၇ ဒီလၢ) န့ၣ်လီၤ.

ဒီးဖျါလၢ ကသံၣ်ကသီတၢ်ကူၤစါယါဘျီတလၢပုၤလၢ ဖိသ့ၣ်အံၤအဂီၢ်ဘၣ်အပီၤ, ဖဲလၢယုၤလဲၤ ၁၅၀, ၂၀၂၄န့ၣ်န့ၣ်, ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤ တၢ်ဖိ လၢဝ--- တၢ်ဆါဟံၣ်တဖၣ် ဆၢခိဝဲ စီၤရ--- ဆူ လ--- တၢ်ဆါဟံၣ်လၢ ကီၢ်ကိၣ်တဲၣ်အပုၤ (မဲၢ်ဟီၤစိးကီၢ်ရဲၣ်) န့ၣ်လီၤ. စးထီၣ်ဖဲန့ၣ်, အဝဲဘၣ်တၢ်ဆၢအိၣ်တဘျီဃီဆူ န---တၢ်ဆါဟံၣ် လၢအအိၣ်စ့ၢ်ကီးဖဲ ကီၢ်ကိၣ်တဲၣ် (မဲၢ်ဟီၤစိးကီၢ်ရဲၣ်) အပုၤန့ၣ် လီၤ. ဖဲတၢ်ကူၤစါလၢတၢ်ဆါဟံၣ်သီသီအခါ (လၢကီၢ်ကိၣ်တဲၣ်အပုၤန့ၣ်) ပုၤကွၢ်ထွဲအိၣ်တအိၣ်နီၣ်တဂၤဘၣ် အပီၤ ဆူၣ်ချ့ပုၤ ဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ် မၤဒီးလဲၤပုၤကွၢ်ထွဲပုၤဆါတဂၤ ဒီးဟ့ၣ်ဝဲ တနံၤန့ၣ် စ့ၢ်ယိ ၂၀၀ ဘး (၆.၂၀ဒီလၢ) န့ၣ်လီၤ. စီၤရ--- အမိၢ်က ဟဲဆူ ဝ---တၢ်ဆါဟံၣ်အဂီၢ် တၢ်ဒုၣ်စၢၤကျဲ ယံၣ်ဝဲ ခံသီ, ဘၣ်ဆၢဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ် တၢ်ဆၢခိအဖိခွါဆူ န---တၢ်ဆါဟံၣ်လံ. လၢခံကတၢ် အဝဲလဲၤတုၤဆူ န---တၢ်ဆါဟံၣ်ဖဲ လၢယုၤလဲၤ ၁၇၀, ၂၀၂၄န့ၣ်, ဒီးဖဲန့ၣ်အဝဲကွၢ်ထွဲက့ၤအဖိခွါဒီး ဘၣ်ဟ့ၣ်က့ၤဝဲ ပုၤကွၢ်ထွဲန့ၣ်အဖိခွါအဘူးအလဲ ၃,၀၀၀ ဘး (၉၃.၂၃ ဒီလၢ) န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ခ--- (စီၤရ---အမိၢ်) တဲဝဲလၢ, အဖိခွါဘၣ်ကူၤစါယါဘျီအသးဖဲ န--- တၢ်ဆါဟံၣ်န့ၣ် ခွံသီန့ၣ်လီၤ. ဆူၣ်ချ့ပုၤမၤတၢ်ဖိလၢ ကူၤစါန့ၣ်အတၢ်ပုၤလီၤတဖၣ်ဒီး ထံၣ်ဝဲလၢ အမဲၢ်ချဲသ့ၣ်ဒုးဖျိၣ်, ဒီးအခဲအံၤန့ၣ် ဂ့ၤထီၣ်က့ၤလဲ (ဖဲလၢအိၣ်ကူး ၉၀, ၂၀၂၄န့ၣ်). အစု ပုၤလီၤတဖၣ်စ့ၢ်ကီးဘျီက့ၤဝဲလဲ. ဘၣ်ဆၢ ဆူမဲၢ်ညါ ခံန့ၣ်န့ၣ် အဝဲကဘၣ်က့ၤဝဲဆူ န--- တၢ်ဆါဟံၣ်လၢကဒုးန့ၣ်အသးအဂီၢ် လီၤ. ဖဲအထံၣ်ဝဲလၢ အဖိခွါတၢ်အိၣ်သးဟဲဂ့ၤထီၣ်အခါ နီၢ်ခ--- တဲဝဲလၢ “ယသးဒုဒိၣ်မးလၢယဖိခွါအတၢ်အိၣ်သးဂ့ၤထီၣ်က့ၤ လံအပီၤလီၤ.”

စီၤရ--- အဟံၣ်ဖိဃီဖိအပုၤန့ၣ် ပုၤအိၣ်ဝဲ လွံၢ်ဂၤ, ဃုာ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်န့ၣ်လီၤ. အပုၤဒုခွါ (သးန့ၣ် ၁၄န့ၣ်) မၤလိတၢ် ၆တီၤ (လၢ တီၤခၢၣ်သး တၢ်ကူၤဘၣ်ကူၤသ့အပတီၢ်), အပၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒီး တၢ်ခိၣ်မူအပီၤ ဖဲးတၢ်မၤတၢ်တသ့ထီၣ်ဘိဘၣ်, အမိၢ်မုၢ်ပုၤစိာ်တၢ် သးခုၣ်ကစီၣ် မံးရှၢၣ်န့ၣ်လၢ အ---သဝီ, နီၣ်ယိထံၣ်ကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. ဒီးဖျါလၢ တၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤအပီၤ, အဟံၣ်ဖိဃီဖိတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူကီၢ်ခဲထီၣ်ဒိၣ်မး မုၢ်လၢ စီၤရ--- မုၢ်ပုၤသ့ဖဲသ့မၤတၢ်လၢ စိာ်ပုၤထဲတဂၤဧါလၢအဟံၣ်ဖိ ဃီဖိအကျါန့ၣ်လီၤ. ဖဲစီၤရ---အိၣ်လၢတၢ်ဆါဟံၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်, အပုၤဒုခွါ သးန့ၣ် ၁၄န့ၣ်တဂၤ ဘၣ်မၤတၢ်လၢစိာ်ပုၤ ယံၣ်ဝဲ ခံန့ၣ် လၢကမၤစၢၤအဟံၣ်ဖိဃီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မုၢ်လၢ စီၤရ--- အစိၣ်န့ၣ်, ပုၤသဝီဖိလၢ ဖ---သဝီတဖၣ် ဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီး ညုၣ်လီၤကွၢ်အိၣ်ဖဲတၢ်ကဲထီၣ်သးဝံၤ တနံၤဃီန့ၣ် လီၤ. (တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါအမိၢ်လၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိဒီး အမိၢ်ဟဲလၢတၢ်သံတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤန့ၣ်လီၤ). အဝဲသံဝံၤအလီၢ်ခိ, အမိၢ်အိၣ်တ့ၢ်

ကွၢ်ထွဲက့ၤဝဲ အဖိမုၢ် ဃုဂၤ၊ ဒီးအဖိခွါ ခံဂၤ အဃိ ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲတၢ်ကီတၢ်ခဲဒိၣ်မး (လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်) န့ၣ်လီၤ. စီၤယ--- အဟံၤ စူၢ်ကွံာ်တၢ်လံအသးဖဲ အပူၤကွံာ်တနံၣ် ၂၀၂၃နံၣ် ဒီဖျါတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဃိ ဒီးစီၤယ--- ဟံးထီၣ်ဝဲမူဒါ လၢတၢ်ကွၢ်ထွဲလုၢ်အိၣ် ဟံၣ်ဖိဃီဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျါလၢ ဖိခွါတဂၤအတၢ်သံအဃိ (စီၤယ---အမိၢ်) ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဝဲ တၢ်ကီ တၢ်ခဲအါမးလၢ ကကွၢ်ထွဲက့ၤအဖိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤလၢ ပုၤသဝီဖိခံဂၤအံၤ ထံၣ်န့ၣ်ဝဲ ကျိဖးဒိၣ်ချံလၢတပိၤဖးဒံးဘၣ်အလီၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်တၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အဟီၣ်ကဝီၤလီၤ. သးဖိၣ်စုကဝဲၤအါဖု ဟူးဂဲၤတၢ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ်အဃိ တၢ်တသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်လၢ ပုၤဖဲလဲၣ်တဖု ခးလီၤတၢ် ကျိဖးဒိၣ်ချံတဖျါၣ် အံၤလဲၣ် န့ၣ်ဘၣ်. ဖဲ မျိၣ်သ့ၣ်ချံလီၤလံၤတဖျါၣ်အံၤအိၣ်အဟီၣ်ကဝီၤန့ၣ် ဟီၣ်လၢ်မ့ၢ်ပိၤ ပိၤဖးထီၣ်ဝဲအါစုအါဘျီစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. ဟီၣ် လၢ်မ့ၢ်ပိၤလၢအပိၤဖးတဖၣ်န့ၣ် ညီၣ်န့ၣ်ကဲထိန်အသးဒီဖျါ သ့ၣ်ဒုတဖၣ်လီၤတဲာ်ဘၣ်အံၤ ဒီးတဘျီတခိၣ်ဖဲ ဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ် ယီၢ် ဘၣ်အံၤအခါန့ၣ်လီၤ. မျိၣ်သ့ၣ်ချံလီၤလံၤလၢတပိၤဖးထီၣ်ဒံးတဖၣ်အံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢ ပုၤသဝီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢ အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်ပျံၤတၢ်လၢ ကဟးထီၣ်လၢသဝီချါဒီး လဲၤဖဲလဲၤမၤဆူအစံာ်ပျီပူၤအဃိန့ၣ်လီၤ. (ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤစၢၤ)အကရူၢ် မ့တ မ့ၢ် တၢ်ကရၢကရိ တဟဲမၤရဲၤမၤပျီကွံာ် စုကဝဲၤလၢတပိၤဖးထီၣ်ဒံးတဖၣ် လၢ ဖ---သဝီ ဟီၣ်ကဝီၤအံၤ နီတဖုဘၣ် ဒီးပုၤသဝီဖိ သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး တဒီးန့ၢ်ဘၣ် တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်မၤလိ လၢ ဖ--- သဝီပူၤနီတဘျီစ့ၢ်ကီးဘၣ်.

ဘၣ်ဃးဒီး စုကဝဲၤလၢတပိၤဖးထီၣ်ဒံးတဖၣ် အတၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီန့ၣ်, စီၤရ--- အမိၢ် အမုၢ်ဂၢ် နီၢ်စ--- တဲဖျါဝဲလၢ “ဒ်ပုၤသဝီဖိအသိး, ပမၤတၢ်တသ့နီတမံၤဘၣ်ဃး စုကဝဲၤလၢတပိၤဖးထီၣ်ဒံးတဖၣ် တၢ်အိၣ်သးန့ၣ်ဘၣ်. ပမၤတသ့ဘၣ်. တၢ်လၢပမၤသ့ထဲတမံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပလီၢ်ပဒီသးလီၤ. ပဝဲကိးဂၤ ကျဲးစးဟးဆူးတၢ်လီၤလၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်. ပတလဲၤ ဖဲန့ၣ်ဘၣ်. ပမၤဒ်န့ၣ်လီၤ. ပမၤအီၤလၢ ကျိၤကျဲၤအဂၤတသ့နီတမံၤဘၣ်.”

ဖဲလါအီကူး ဂုၤသီ, ၂၀၂၄နံၣ်န့ၣ် (KHRG) ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် အဟံၣ်ဖိဃီဖိခံဒုၣ်လၢ် ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ် ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီဖျါၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤစၢၤမၤစၢၤ ကရၢသဘျုလၢ ကီၢ်ကီၣ်တဲာ်ပူၤတဖု လၢအဟ့ၣ်န့ၢ်အဝဲသ့ၣ် တၢ်ကူစါ ယါဘျီအဘူးအလဲ (ဒီးမၤစၢၤဝဲ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.)

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၢ်အီၤလၢ ဖ--- သဝီဖိ, ကီၤလုၢ်ဒါကရူၢ်, လူၤသီကီၢ်ဆၢၣ်, မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ် ဖဲလါယူၤလဲ ၁၉သီ, ၂၀၂၄နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤဟံၣ်ဖျါဝဲ ပှၤသဝီဖိခံၤလၢအဘၣ်ဒီးမျိၣ်သၣ်ချံၤလီၤလံၤ (UXO) တၢ်ပိၤဖးထီၣ်, လၢအဝဲသ့ၣ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲ လၢကျဲၤ ဖဲအလဲၤဃုအိၣ်ညၣ်အခါ ဒီးထၢထီၣ်ဝဲဒီး တပၣ်သ့ၣ်ပၣ်သးဝဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤ အခိၣ်ထံးတဘျီန့ၣ် ပၣ်ဖျါဝဲ စီၤရ--- အသးန့ၣ် ၁၇န့ၣ် လၢအဘၣ်ဒိနးနးကလံၣ်ဒီး တၢ်ဂီၤလၢ ခံဘၣ်တဘျီန့ၣ် ပၣ်ဖျါဝဲ စီၤယ--- အသးန့ၣ် ၁၆န့ၣ် လၢအသံကွံၣ်ခိဖျါ မျိၣ်သၣ်ချံၤလီၤလံၤတဖျါပိၤဖးထီၣ်အဃိန့ၣ်လီၤ. (တၢ်ဂီၤ- လီၤကဝီၤသဝီဖိ)

(၄) တပတီၢ်- တၢ်ဃုန့ၣ်အခွဲး

မ့ၢ်ပှၤလၢအတူၢ်ဘၣ်တၢ်တဖၣ် ဟ့ၣ်ပှၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပကသူတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတခါအံၤခါ, ဟ့ၣ်ပှၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ ပကသူ တၢ်ဂ့ၢ်အံၤလၢကျဲၣ်လဲၣ်.

ပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ် အဟံၣ်ဖိဃီဖိ ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ ပကသူတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးဒီးတၢ်ကမၤစ့ၤလီၤ မျိၣ်သၣ်ချံၤလီၤ လံၤ တၢ်ပိၤဖးထီၣ်အတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်, အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢ KHRG ကသူတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အဂ့ၢ်ဖုၣ်ကိၣ်

ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG) အံၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဖဲ ၁၉၉၂ နံၣ် ဒီးမ့ၢ်ဝဲလီၤကဝီၤကရၢသဘူတဖုလၢ အာၣ်လီၤမၤတၢ်လၢ ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်အတၢ်အိၣ်သး လၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၣ်ထံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. KHRG သိၣ်လိဝဲ လီၤကဝီၤဒူသဝီဖိတဖၣ် လၢကမၤနီၣ်မၤဃါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပှၤပီၣ်ခိၣ်ဝိခွဲးယၢ်အဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ် လီၤ. KHRG ဘိးဘၣ်ရၢလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ ဒ်သိးကပၣ်ဖျါထီၣ်လီၤကဝီၤပူၤ ကမျိၣ်တဖၣ်အကလုာ်, အတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်, အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီ ဒီး အတၢ်ထံၣ်တၢ်ပၣ်သးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နဃုထံၣ်သ့ၣ်ညါ ပတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်ဖဲ www.khrg.org အပူၤသ့ၣ်ဒုၣ်န့ၣ်လီၤ.